

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Madárgyűrűzési Központ

1121 Budapest, Költő u. 21.

Tel.: (1) 275-6247 ▪ Fax: (1) 275-6267 ▪ E-mail: ringers@mme.hu

Közzé téve: 2024. május 24.

Fehér gólya fiókgyűrűzési program

Bevezetés

Magyarországon a fehér gólya fokozottan védett, hosszú és középtávon csökkenő állományú madárfaj. Állományáról 1941 óta rendelkezünk adatokkal, a költési eredményeket az MME tagsága és a lakosság folyamatosan figyelemmel kíséri, és az elmúlt két évtizedben a legtöbb adat beérkezett az online felületre (jelenleg: Gólyales adatbázis, <https://termeszeten.mme.hu/#/golyales>). Természetvédelmi és tudományos okokból szükség van azonban a hagyományos módszerekkel gyűjtött információknál pontosabb adatokra, melyek jó része csak egyedi jelöléssel szerezhető meg.

Cél

A hazai fészkelő fehérgólya-állomány szezonális vonulásának, diszperziós mozgásának, terület-, pár- és fészekhűségének vizsgálata, a madarak túlélésének és a mortalitási tényezőknek a felmérése. A biztonságosan megközelíthető fészkek egy részében a fiókák jelölése, ezzel a költési eredményeknek a hagyományos megfigyeléseknél pontosabban dokumentálása, a fészkek állapotának ellenőrzése, a költést veszélyeztető tárgyak (zsineg, hulladék) eltávolítása, valamint a vizsgált fészkek környezetében a madarakra veszélyes elektromos hálózati elemek felmérése.

Módszer

A fiókák gyűrűzésére a biztonságosan megközelíthető fészkeket lehet kijelölni. Nem cél egy-egy terület, település összes fészkeiben megjelölni a fiókákat, ezt mintavételszerűen kell végezni. Ha a fészkek – bármilyen típusú – elektromos távvezeték hálózat tartóoszlopán van, a gyűrűzést csak az adott hálózat fenntartójával történt **előzetes egyeztetést** követően, azzal együttműködve lehet végezni. A jelölés a madárgyűrűzés szakmai és etikai szabályai alapján történhet, csak az erre jogosult, madárgyűrűzési engedéllyel rendelkező személy vezetésével. A fészkek megközelítése során az állatvédelmi és a munkavédelmi szempontokat szem előtt kell tartani.

A gyűrűzés – más fajok fiókáihoz hasonlóan – abban az időszakban történhet, amikor azok legalább „félidősek”, de még nem áll fenn a kiugrás veszélye. Ez jelenleg hozzávetőlegesen június 15–20 környéke, évtől és tájegységtől függően. Gyűrűzés előtt a földről, távcsővel ellenőrizni kell a fiókák korát. A fészkek megközelítése az emelőkosárral lehetőleg ne úgy történjen, hogy az a fészkek mellett közvetlenül hirtelen felemelkedik, hanem – kihasználva a legtöbb munkagép emelőszerkezetének jellegzetességét is – a fészektől kissé messzebb emelkedjen magasabbra, majd ereszkedjen oda a fészkek mellé.

A jelölés a Madárgyűrűzési Központ által kiadott jelölőgyűrűvel történik a következők alapján. A korábbiaktól eltérően **egy madárra csak egy gyűrű kerülhet**. Ez lehet csak fém gólyagyűrű (festett, szegecses, L sorozat) vagy színes kék műanyag gyűrű (2019. után gyártott, amelyiken szerepel a

Az MME a BirdLife International tagszervezete Magyarországon

„A természet szolgálatában”

BUDAPEST felirat is), amit a ragasztani kell. Mindkét esetben bal tibiotarsusra („fentre”) kell tenni a gyűrűt. A régi füles kormorán (PH sorozat) gyűrű nem használható. A jelölést követő – a kirepülés előtti – időszakban ellenőrizni kell a gólyafészkeket, fel kell jegyezni a fiókaszámot. Ha a fiókaszám változott, törekedni kell a fészekben lévő madarak gyűrűjeinek távcsöves azonosítására. A jelölésbe bevont fészkek környezetében fel kell mérni a szomszédos oszlopok típusait. Ehhez segítséget ad a „Madarak és légvetetékek” MME kiadvány (<http://mek.oszk.hu/13500/13519/13519.pdf>). Az esetleges elhullásokat dokumentálni kell, függetlenül attól, hogy a tetem gyűrűs vagy nem. Ezt a Turdus telefonos alkalmazás TOTEM moduljában, az erre kialakított Google Form (<http://www.mme.hu/aramutott-madarak-bejelentese>) adatlapon, vagy regisztrált felhasználók esetén az MME TOTEM adatbázisába kell feltölteni (<http://totem.mme.hu/>). Gyűrűs madár kézrekerülése esetén az adatokat fel kell tölteni a Tringába vagy a Madárgyűrűzési Központot kell értesíteni (ringers@mme.hu).

Madárinfluenza mintavétel

A NÉBIH-OJK 3600/175-1/2020. határozata alapján lehetőség van a madárinfluenza mintavételezésre. Ez nem kötelező, de erősen ajánlott, ugyanis az aktuális járványhelyzet megismerése az ilyen monitoring tevékenységgel biztosítható. A fiókákból két-két mintát kell venni, egy légső (esetleg garat) és egy kloáka tampon formájában. Egy községhatárból egy héten nem érdemes 30 mintánál többet venni. A mintázás aktuális kérdéseivel, mintavevők igénylésével, eredményekkel, kifizetéssel kapcsolatban Dr. Koleszár Balázst kell keresni (koleszar.balazs@gmail.com).

Adminisztráció

Az MME Monitoring és Kutatási Osztálya szervezi az országos projektet és segíti az adminisztrációt. Az adatok könyvelése az MME gólyafészkek azonosító (például 3336706, 0775501) alapján történik. Az adminisztráció során ellenőrizni kell a gólyafészkek alapadatait és szükség esetén módosítani vagy frissíteni kell az adatokat. A madárgyűrűzési adatokat a Tringa rendszerben szintén a gólyafészkek-azonosító alapján kell rögzíteni. Az adminisztrációt színes jelölés esetén 15 napon belül el kell végezni. Az MME gólyaadatbázisba a fészkelési eredményeket mihamarabb rögzíteni kell, ajánlott a Turdus applikáció használata.

Lehetőség szerint készüljenek fényképek a Gólyales adatbázisba, különösen azokról a fészkekről, amelyeknél nincs még vagy régi a feltöltött kép. A legjobb, ha három kép készül, ami felkerül az adatbázisba: egy a fészkek helyéről (komplett villanyoszlop), egy a teljes fészkekről felülről (amin például a fészekben lévő táplálékmaradvány, a fészkek mérete, a fészkekanyag, köpet látszik - ehhez nem kell a fiókákat mozgatni vagy kiemelni), egyen pedig maguk a fiókák (a kor és állapot becslése érdekében).

Állatvédelem

A fészkek megközelítése során az állatvédelmi szempontokat be kell tartani. Ügyelni kell a madár testi épségére, különös tekintettel a még növekedésben lévő evezőtollak épségére. A fészket a veszélyes anyagoktól (pl. bálamadzag, bármilyen hulladék, ami veszélyt jelent a madarakra) meg kell tisztítani. Ügyelni kell arra, hogy a fészkek ne sérüljön a munkavégzés (megközelítés, gyűrűzés) során. Bemutató gyűrűzéshez, vagy ha azt az áramszolgáltató megköveteli (például a vezetékre eső tárgyak elkerülése érdekében) fióka vagy fiókák kivehetők és a földre vihetők, amihez megfelelő méretű kosarat, szállítódobozt kell használni.

Az MME a BirdLife International tagszervezete Magyarországon

„A természet szolgálatában”

Munkavédelem

Elektromos hálózaton a területileg illetékes áramszolgáltatók, vagy alvállalkozó partnereik biztosítsák az emelőkosaras gépjárművet. Elektromos távvezeték tartóoszlopon csak olyan fészekben végezhető a jelölés, amelyik mesterséges gólyafészektartóval van kiemelve. Meg kell győződni arról, hogy a fészekanyag nem érintkezik föld-fázis zárlat forrását jelentő szerelvényekkel, szerkezeti elemekkel. Az emelőkosárban csak olyan személy tartózkodhat, aki előzőleg munkavédelmi oktatásban vett részt. Munkavédelmi felszerelés (pl. védősisak, munkavédelmi heveder) viselése kötelező. Az emelőkocsi környezetében biztonsági sávot kell kialakítani, az érdeklődők védelme érdekében. Kémények és egyéb (nem elektromos hálózat részét képező) oszlopok, fák esetén figyelni kell ezek állapotára, javasolt ezeken is emelőkosaras munkagép használata.

A tevékenység és a fiókák bemutatása

Az érdeklődőknek ismertetni kell a program célját és a módszert el kell magyarázni. A fészekből egy fiókát le lehet hozni, és az érdeklődőknek be lehet mutatni a jelölőgyűrűk felhelyezését. A műveletet 5 percen belül el kell végezni és a fészekből kivett fiókát minden további tevékenység nélkül vissza kell helyezni a fészekbe. Ha hulladék (bálamadzag) került a madárra, érdemes a mentést az érdeklődőknek is bemutatni.

Az MME a BirdLife International tagszervezete Magyarországon

„A természet szolgálatában”